

مقایسه سوگیری ورزشی (ورزش گرایي) ورزشکاران رشته های انفرادی و گروهی و ارتباط آن با انگیزه مشارکت ورزشی

دکتر جواد فولادیان - دکتر مهدی سهرابی - دکتر سید رضا عطارزاده حسینی - دکتر علیرضا فارسی
دانشگاه فردوسی مشهد - دانشگاه فردوسی مشهد - دانشگاه فردوسی مشهد - پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

fooladianjavad@yahoo.com

mesohrabi@yahoo.com

Attarzadeh@um.ac.ir

Alifarsius@yahoo.com

مقدمه: سوگیری، انگیزه مشارکت ورزشی و درک کارکردهای انگیزشی در ورزش یکی از موضوعات اصلی در روانشناسی ورزش است. ورزشکاران بسته به تفاوت‌های فردی و نوع رشته ورزشی از انگیزه های متفاوتی برای شرکت درفعالیت های ورزشی برخوردارند. پیشرفت گرایي به تمایل فرد با برخورداری از تسلط یا مبارزه طلبی برای رسیدن به یک موقعیت بهتر اطلاق می شود. این تمایل بر اساس برخی نظریه ها به طور مستقیم به نوع هدف تعیین شده از سوی فرد و نیز سطح هدف بستگی دارد. پیشرفت در رقابت های ورزشی (ورزش گرایي) به هدف گرایي فرد وابسته است که این هدف گرایي مبتنی بر تکلیف گرایي یا مبتنی بر خودگرایي می باشد. در مطالعات متعددی از قبیل مطالعات تانوپولوس^۱ (۲۰۰۴) استفانک^۲ (۲۰۰۴)، جانسون^۳ (۲۰۰۶)، الیان و همکاران^۴ (۲۰۰۰)، نوربخش^۵ (۲۰۰۶) و ماکای^۶ (۲۰۰۶) و ... ارتباط انگیزه مشارکت ورزشی با عواملی همچون گروه های سنی، جنس و رشته ورزشی مورد مطالعه قرار گرفت که نتایج آنها مبنی بر تفاوت انگیزه مشارکت در دوره های سنی و رشته های ورزشی مختلف تاکید دارند. همچنین در مطالعات بسیاری گروه های سنی مختلف، جنسیت های مختلف در رشته های مختلف ورزشی در زمینه انگیزه ورزش گرایي مورد مطالعه قرار گرفتند. از جمله در مطالعات مارتین و همکاران^۷ (۱۹۹۸)، کنگ و همکاران^۸ (۲۰۰۰)، استوارت^۹ (۲۰۰۳)، دانی و همکاران^{۱۰} (۲۰۰۰) و جان لاتا^{۱۱} (۲۰۰۶) تفاوت های بسیاری در انگیزه ورزش گرایي ورزشکاران رشته های مختلف ورزشی مشاهده شد. لذا هدف از مطالعه حاضر، مقایسه سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته های انفرادی و گروهی و تعیین رابطه آن با انگیزه مشارکت ورزشی آنان است.

روش شناسی: روش این تحقیق توصیفی و از نوع علی-مقایسه ای و همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ورزشکاران دختر و پسر عضو تیم های منتخب استان خراسان رضوی در رده جوانان می باشد (N=۳۶۰). نمونه های این پژوهش را ۳۰۰ ورزشکار دختر (۱۵۰ نفر) و پسر (۱۵۰ نفر) در رشته های ورزشی انفرادی (شنا، دوومیدانی، زیمناسستیک و

1. Thanopolos 5. Mackay 9. Danny et al

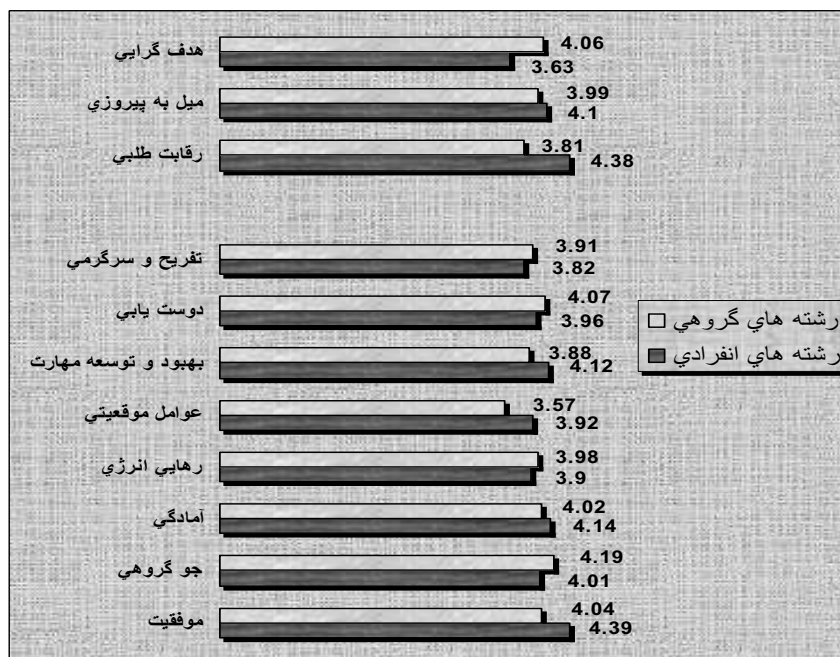
2. Estefanek 6. Martin et al 10. John.Lata

3. Jensen 7. Kang et al

رزمی) و گروهی (والیبال، بسکتبال، فوتبال و فوتسال) تشکیل می دادند که به صورت تصادفی - طبقه ای انتخاب شدند. در این تحقیق برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه سوگیری ورزشی^{۱۱} (SOQ) گیل و دیترا (۱۹۸۸) برای ارزیابی سوگیری ورزشی و از پرسشنامه انگیزه مشارکت ورزشی^{۱۲} (PMQ) گیل و همکاران (۱۹۸۳) برای ارزیابی انگیزه مشارکت ورزشی استفاده شد. پرسشنامه سوگیری ورزشی (SOQ) از سه خرده مقیاس رقابت طلبی^{۱۳}، تمایل به پیروزی^{۱۴} و هدف گرایی^{۱۵} تشکیل شده است. این پرسشنامه حاوی ۲۵ سؤال است که با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) نمره گذاری می شود. پرسشنامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) شامل ۳۰ سؤال با مقیاس لیکرت ۳ سطحی (خیلی مهم، تا اندازه ای مهم، بدون اهمیت) است. روایی و پایایی پرسشنامه سوگیری ورزشی (SOQ) در پژوهش بهرام و شفیع زاده (۱۳۸۲) مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفت. در این مطالعه نیز پایایی زمانی پرسشنامه مذکور ۰.۹۳٪ و ثبات درونی خرده مقیاس های پرسشنامه ها نیز از ۰.۷۱٪ تا ۰.۹۲٪ بدست آمد. از پرسشنامه فعالیت بدنی فردریک و رایان (۱۹۹۳) برای اعتبار ملاکی پرسشنامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) استفاده شد (۰.۷۲٪ = r). پایایی زمانی پرسشنامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) نیز ۰.۸۶٪ محاسبه شد. در این مطالعه از روش های آماری توصیفی (داده های مرکزی و پراکندگی) و آمار استنباطی (تحلیل واریانس چند متغیره و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شد.

یافته ها: نتایج تحقیق نشان می دهد که بین رقابت طلبی، تمایل به پیروزی و هدف گرایی (سو گیری ورزشی) ورزشکاران رشته های ورزشی تیمی و انفرادی نیز تفاوت معنی داری مشاهده شد. همچنین بین سو گیری ورزشی مردان و زنان ورزشکار تفاوت معنی داری مشاهده شد. بطوری که مردان ورزشکار نسبت به زنان ورزشکار رقابت طلب تر بوده و تمایل به پیروزی آنها نیز بیشتر است. اما ورزشکاران زن نسبت به ورزشکاران مرد هدف گرا تر می باشند. یافته های تحقیق نشان داد که اثر تعامل جنسیت و نوع رشته ورزشی در سو گیری ورزشی معنی دار می باشد. نتایج همبستگی نشان داد بین رقابت طلبی، تمایل به پیروزی و هدف گرایی با تمامی عوامل انگیزشی ارتباط معنی داری وجود دارد. میانگین نمرات مولفه های پرسشنامه های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته های ورزشی گروهی و انفرادی در نمودار (۱) ارائه شده است.

نمودار (۱) میانگین نمرات مولفه های پرسشنامه های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) در رشته های ورزشی گروهی و انفرادی

بحث و نتیجه گیری: به طور کلی نتایج تحقیق تفاوت سوگیری ورزشی مردان و زنان ورزشکار و تفاوت سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته های تیمی و انفرادی و گروهی را نشان داد. یکی از عوامل مهم در بروز اختلاف در سوگیری ورزشکاران رشته های مختلف ورزشی سطح مهارت و سطح تلاش و انگیزش آنان می باشد در واقع میزان فعالیت افراد تا حد زیادی تحت تأثیر باور آنها درباره نتایج احتمالی این فعالیت ها قرار می گیرد. به عبارت دیگر افرادی که نتایج را قابل دستیابی می دانند حتی اگر دستیابی به آن نتایج خیلی مشکل باشد باز هم برای رسیدن به آنها تلاش بیشتری به کار می گیرند و این میزان تلاش می تواند بروز تفاوت در سوگیری ورزشی آنها را توجیه کند.

11. Sport Orientation Questionnaire
12. Participation Motivation Questionnaire
13. competitiveness
14. Win orientation
15. Goal orientation

نتایج نشان داد که بین مؤلفه رقابت‌طلبی ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی اختلاف معنی داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد بین تمایل به پیروزی ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی تفاوت معنی داری وجود دارد این نتایج با یافته‌های تحقیقات امانوئل و همکاران (۲۰۰۱)، گیل، ویلیامز و همکاران (۱۹۹۶) و دانیل آر چک و همکاران (۲۰۰۳)، تانوپولس (۲۰۰۴)، واکایاما (۲۰۰۵) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد در حالی که با یافته‌های امانوئل و همکاران (۱۹۹۵) و رضانی نژاد و همکاران (۱۳۸۴) همخوانی ندارد. یکی از دلایل موجود در این مورد می‌تواند عوامل انگیزشی مانند توقع و انتظار مربیان، دوستان، هم تیمی‌ها، خانواده و... باشد که پیروزی‌گرایی و رقابت‌طلبی افراد و تیم‌ها را تحت تأثیر قرار داده و باعث شده اغلب افراد بیشتر به برنده شدن در مسابقات بیندیشند با این وجود به نظر می‌رسد این عوامل انگیزشی در ورزشکاران رشته‌های انفرادی مؤثرتر بوده است. در واقع حس رقابت بیشتر در رشته‌های ورزشی انفرادی و کاهش مسوولیت و تلاش همه جانبه افراد در رشته‌های گروهی که با اصل رینگل مان و بیهودگی اجتماعی همخوانی دارد، موجب بروز این اختلاف شده است. اصل بیهودگی اجتماعی کاهش تلاش همه‌جانبه و حس مسوولیت‌پذیری را همراه با افزایش تعداد نفرات یادآور می‌شود. نتایج تحقیق در مورد مؤلفه هدف‌گرایی نشان داد که بین هدف‌گرایی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی تفاوت معنی داری وجود دارد. همچنین روابط مثبت و معنی داری بین سوگیری ورزشی با مولفه های انگیزه مشارکت ورزشی مشاهده شد. به طوری که مهمترین مؤلفه‌های انگیزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی شامل موفقیت، آمادگی، بهبود مهارت‌ها و عوامل موقعیتی بود. این مؤلفه‌ها در رشته‌های گروهی شامل موفقیت، آمادگی، بهبود مهارت‌ها و عوامل موقعیتی، رهایی انرژی و جو گروهی بود. این یافته با نتایج تحقیقات کلت (۲۰۰۰)، ایان (۲۰۰۶) و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد. این در حالی است که گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶) نتایج متناقضی را گزارش کردند. یکی از دلایل این تناقض یافته‌ها را شاید بتوان به تفاوت در دامنه سنی، سطح مهارت نمونه‌ها و رشته‌های ورزشی مورد مطالعه نسبت داد. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که با افزایش سن و سطح مهارت، انگیزه‌های درونی برای مشارکت ورزشی نیز افزایش می‌یابد و افراد، کمتر به انگیزه‌های بیرونی توجه می‌کنند. این نتایج اهمیت انگیزه‌ها در موفقیت افراد و مشارکت آنها در فعالیت‌های بدنی و ورزشی را متذکر می‌شود. در نهایت با توجه به نتایج تحقیق که نشان می‌دهد ورزشکاران در مولفه های انگیزشی و هدف‌گرایی (هدف‌گرایی و سوگیری ورزشی) با هم تفاوت دارند، لذا ضروری است که مربیان شرایط و ویژگی‌های انگیزشی و نیازهای رفتاری ورزشکاران را شناسایی کنند و با در نظر گرفتن این شرایط، نیازهای روانی، انگیزشی و رفتاری ورزشکاران را به شیوه مؤثرتری برآورده سازند.

واژه های کلیدی: سوگیری ورزشی، انگیزه مشارکت ورزشی، هدف‌گرایی

منابع:

۱. بهرام، عباس (۱۳۸۲) تعیین اعتبار و پایایی پرسشنامه ورزش‌گرایی بین دانش‌آموزان.... پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
۲. گیل، دایان (۱۳۸۳) پویایی‌های روانشناختی در ورزش. مترجم، خواجه‌وند، نورعلی. چاپ اول. نشر کوثر..
- 3-Elianne et al (2006) participation motivation in leisure center physical activities the online journal of sport psychology.
- 4-Elizabeth Daniels, et al (2005) "The Relation between Sport Orientations and Athletic Identity among Adolescent Girl and Boy Athletes" Journal of Sport. Behavior, Vol, 28, No, 4.
- 5-John.Lata (2006) "an analysis of goal achievement orientation and sport morality levels of division I-A non-revenue collegiate athletes" degree of doctor of philosophy./spring (pp.40-91-91).
- 6-Mackay and Jones (2006) Participation motivation in martial artists in the west midlands region of England Journal of sport science and medicine.28-34
- 7-Nourbakhsh et al (2006) A comparison of participation motivation for sport active university student athletes and its relationship with their orientation Lausanne -Switzerland